

ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Сучасний етап глобалізаційних змін у розвитку суспільства активізує виховну проблематику. За основу виховання варто насамперед узяти цінності з історії нашої Батьківщини, в тому числі з історії тисячолітньої православної й водночас багатоконфесійної України, оскільки класичне педагогічне вчення в своєму генезисі багато в чому базується на релігійних джерелах.

Ми не можемо заперечувати особливу роль християнства в історії України, у розвитку її духовності й культури. Опора на християнські традиційні цінності об'єднує країну, надає їй міцності. Традиції не заважають використовувати нові досягнення науки, інноваційні технології, які можуть бути прямо з ними не пов'язані. Прикладом слугує «японське чудо» як єдність традицій і новаторства. Сучасне трактування традицій передбачає розгляд їх як засобу саморегуляції суспільства, важливої ланки в духовно-моральному становленні особистості.

Виховання – це завжди формування цінностей, національних і загальнолюдських. Ми свідки того, як робилися невдалі спроби забути їх, а в основу всіх реформ покласти цінності Заходу. Проте опора лише на розрахунок, індивідуалізм, конкуренцію, збагачення, що лежать в основі цінностей Заходу і проповідуються з екранів нашого телебачення й інших засобів масової інформації, в останні роки довела свою руйнівну силу і безперспективність. Такі важливі галузі, як наука, освіта, медицина, не можуть розглядатися лише як об'єкти ринкового регулювання. Набуваючи ринкової вартості, навчання і виховання значно втрачає своє людиноутворювальне значення. У вихованні основну роль відіграють абсолютні духовні цінності, прагнення людини до Добра, Краси, Істини, Справедливості.

Ми мусимо досягти духовної єдності, дотримання моральних принципів, які об'єднують українців і всі народи, що населяють Україну. Це такі ж важливі чинники розвитку, як і політична та економічна стабільність країни. Суспільство лише тоді здатне ставити й розв'язувати масштабні завдання, коли в нього вихована спільна система духовно-моральних орієнтирів. Вирішальну роль у цьому покликані відіграти педагогічно адаптований моральний і релігійний досвід, взаємодія у вихованні молоді держави і Церкви, ціннісно-смысловий діалог релігії й науки.

З цією метою в Росії прийнято рішення ввести в школах освітню галузь «Духовно-моральна культура», що розглядається в контексті розвитку традицій у нових соціально-економічних реаліях. У деяких американських штатах копія десяти релігійних заповідей вивішена на стіні в кожній класній кімнаті. У багатьох документах різних країн звернення до релігії прямо пов'язується з вихованням моральності та духовності людини.

У цьому контексті серед принципів духовно-морального виховання обов'язковими є: громадянськість, національна традиційність, патріотизм, родинні цінності, совість, взаємоповага, доброта, гідність тощо.

Отже, про виховання сьогодні варто говорити як про соціальне замовлення суспільства, пріоритетним напрямом якого виступає гуманізація, духовно-моральне становлення особистості. Духовність розглядається як внутрішня якість людини, сутність якої в перевазі душевних, моральних та інтелектуальних інтересів над матеріальними. У понятті «духовність» об'єднується «дух» у його традиційному релігійному розумінні і «духовний» у руслі світського гуманітарного уявлення про людину, що тісно пов'язано з її моральністю. Духовне зростання людини супроводжується формуванням системи ціннісних орієнтирів у поєднанні з напруженою енергією особистості віри й активної діяльності.

Усе в духовно-моральному вихованні зводиться до формування внутрішнього світу людини. Висунення духовно-морального виховання як національного пріоритету, визначення духовності й суспільної моральності одним із ключових чинників модернізації не лише освіти, а й усієї країни – це світова тенденція. Щодо практичного аспекту, то відносницький підхід структурує цілісний соціально-педагогічний простір духовно-морального виховання дітей і молоді. Духовно-моральне виховання охоплює інваріантну і варіативну частини творчої діяльності педагогічного колективу, а також родини, соціуму, громадськості. Соціально-педагогічний простір духовно-морального виховання об'єднаний метою і завданнями, що мають соціальне і особистісне значення для кожної дитини, характеризується педагогічно адаптованим змістом, інтерактивними засобами виховання. Простір духовно-морального виховання організовується на основі культурних досягнень українського народу, національних і вселюдських цінностей, релігійної традиції, відкритості й активності особистості, що формується.

Цій проблемі присвячено основні статті збірника.